

Nieuwsbrief HHS 6.1, oktober 2018

HHS

1. De **Hersteld Hervormde Vrouwenbond** voerde het afgelopen jaar actie voor het seminarium. Zaterdag 6 oktober was de jaarlijkse bondsdag waar de totale opbrengst werd bekend gemaakt en symbolisch werd overhandigd aan student Henk ter Maaten. Er werd een bedrag van € 17.500,- gepresenteerd. Geweldig! We zijn onze vrouwen erg dankbaar voor hun inzet en we zien ernaar uit dat deze actie een blijvende verbondenheid tussen de gemeenten en het seminarie bestendigt en verdiept.
2. Voor studenten in **financiële nood** zijn er regelingen en vangnetten binnen de HHK. Mocht je hulp nodig hebben om daarin de weg te vinden, dan is de secretaris van COV (dr. P. de Jong, COV@HHK.nl) bereid deze te verlenen.
3. Evenals vorig jaar hebben dit jaar in samenwerking met Driestar Educatief **reformatielezingen** georganiseerd in het kader van Studium Generale. Er staat nog één lezing uit: 19 oktober: Dr. B.J. Spruijt: De strijd om Dordt in de negentiende en twintigste eeuw. Je kunt nog inschrijven via Driestar Educatief.
4. DV 14-16 november is er in Dordrecht **The International Synod of Dort (1618-1619). Contents, Contexts, and Effects, 17th -21th Centuries**. Voor informatie en aanmelding, zie www.dordrechtmuseum.nhl/synod.
5. **Herdenking Dordt**. DV zaterdag 17 november organiseert de HHK in samenwerking met de GG een symposium dat zal worden gehouden in de aula van het Wartburg College locatie Marnix, Prof. Waterinklaan 41 in Dordrecht van 10.00 – 17.30 uur. De herdenkingsbijeenkomst is 's avonds in de historische Grote Kerk van Dordrecht aan de Lange Geldersekaade en vangt aan om 19.30 uur. Thema: **Dordrecht's Erezuil, herdacht en herleefd**. Dit wordt uitgewerkt aan de hand van het volgende programma:
 - a. Prof. dr. W.J. op 't Hof: Inleidende opmerkingen over de synode van Dordrecht (1618-1619) en onverwachte visies op deze synode bij nadere reformatoren.
 - b. Dr. H. Uil: De Dordtse Synode en de jeugd; de catechese als middel tot uniformiteit van de leer.
 - c. Prof. dr. W. van Vlastuin: Is de remonstrantie toch gereformeerd?
 - d. Ds. G. Clements: De onfeilbare vruchten van de verkiezing naar aanleiding van artikel I.12 van de Dordtse Leerregels.
 - e. Dr. J.M. de Heer: "Ik open mijn hart voor", de actualiteit van het Dordtse debat rond algemene verzoening en vrije wil.
 - f. dhr. L. van der Tang: Belijnd belijden in een postmoderne tijd.U kunt zich aanmelden voor deelname aan het symposium door een mail te sturen naar symposium@cbgg.nl of telefonisch via het Bureau voor Kerkelijke Dienstverlening (0348-489900). Daarnaast wordt u verzocht om het inschrijfgeld van € 15,00 over te maken op bankrekeningnummer NL65 RABO 0178968056 t.n.v. Generale Synode Gereformeerde Gemeenten met duidelijke vermelding van naam en adres en t.b.v. aanmelding symposium. Deelnemers ontvangen kosteloos een lunch. De lezingen zullen worden gebundeld en door uitgeverij De Banier

worden uitgegeven. Deelnemers kunnen na afloop van het symposium deze uitgave tegen een gereduceerde prijs aanschaffen.

6. DV 3-4 januari **winterconferentie**
7. DV 8-9 mei 2019 is er een internationale **Dordt-conferentie** in Groningen over de leer van de Dordrecht. Deze conferentie wordt georganiseerd door het HHS, de Gereformeerde Bond en de TUA. Tot 1 november kan men zich aanmelden voor een 'short paper'. Voor meer info, zie <https://www.reforc.com/call-for-papers-the-theology-of-dort-1618-1619>
8. **De theologie van Dordt en de kerk vandaag**. In het kader van het 400-jarig jubileum van de Synode van Dordrecht 1618/19 organiseren de Theologische Universiteit Apeldoorn, het Herstel Hervormd Seminarie en de Rijksuniversiteit Groningen, in het kader van Refo500 op Deo volente 10 mei 2019 een conferentie over de betekenis van de theologie van Dordt voor de kerk vandaag. Doel van de conferentie is in beeld te krijgen wat de relevantie is van de besluiten van Dordt zoals die met name in de Leerregels tot uitdrukking komen. Sprekers zijn:
 - a. Wim van Vlastuin (Hersteld Hervormd Seminarie)
Dordtse Katholiciteit en kerkelijke eenheid
 - b. Dolf te Velde (Theologische Universiteit Kampen)
Verkiezing / Verwerping en een (on)zuiver godsbeeld
 - c. Michael Haykin (Southern Baptist Theological Seminary, Louisville, Kentucky)
Particular Baptists and the Reception of Dordt
 - d. Hanneke Schaap-Jonker (Kennisinstituut christelijke GGZ)
Wedergeboorte en moderne psychologie
 - e. Arnold Huijgen (Theologische Universiteit Apeldoorn)
Heiliging, volharding en overwinning
 - f. Henk van de Belt (Rijksuniversiteit Groningen)
Zekerheid en aanvechtingDe conferentie vindt plaats in het gebouw van de Theologische Universiteit Apeldoorn, Wilhelminapark 4, Apeldoorn. Kosten voor deelname aan deze conferentie zijn € 50,- (voor studenten € 30,.) inclusief koffie, thee en lunch. Opgave voor deze conferentie kan door betaling van dit bedrag ovv 'Conferentie Dordt'
9. Dag broeder Van Vlastuin, Ook dit komend leerjaar wil ik studenten helpen met Hebreeuws. Zou u dit willen doorgeven? Ik vraag niet veel voor een les en men kan het aftrekken. Via skype of telefoon is het goed te doen. vr. gr Hans Reinders
hansreinders@kliksafe.nl
10. Het is goed om te weten dat er aan onze faculteit wordt gewerkt aan een **internationale bachelor** om zo ook internationaal studenten te kunnen werven om de faculteit levensvatbaar te houden.

STUDENTENRAAD

De samenstelling van de SR is op het moment als volgt:

Bachelor

- jaar 1 - Kees Legemaat (secretaris)
- jaar 2 - Evert-Jan van Ettekoven
- jaar 3 - Henk Ottema (voorzitter)

Master

- jaar 1 - Alexander den Hartog
- jaar 2/3 - Eelco Verhelst

We willen jullie ertoe oproepen gebruik te maken van de Studentenraad. Heb je vragen over de studie, voorstellen tot verbetering van de opleiding – laat het ons weten. Dat kan via de vertegenwoordiger van je jaargroep. Het kan ook per mail, via het emailadres van de SR: studentenraadhhs@gmail.com.

Artificial Intelligence

Aan het begin van dit kalenderjaar was ik op een bezinningsdag voor docenten van het Hoornbeeck-college om een reflectie te geven op de presentatie van Maarten Steinbuch, universiteitshoogleraar aan de Technische Universiteit te Eindhoven, over Artificial Intelligence. We kregen eerst de nieuwste snufjes Artificial Intelligence te zien.

De zelfrijdende auto

De zelfrijdende auto kwam langs. Steinbuch verwacht dat binnen één generatie auto's autonoom rijden. Waarschijnlijk is het dan asociaal om nog zelf het stuur in handen te nemen en wellicht is het zelfs verboden, aangezien er elk jaar in de hele wereld 1,2 miljoen in het verkeer verongelukken waarvan 95% door menselijk falen. Dit betekent dat er jaarlijks meer mensen in het verkeer sterven dan in oorlogsgeweld.

We huiveren nu nog als we lezen dat er een zelfrijdende auto van Google een ongeluk veroorzaakt, maar de tijd is niet ver meer weg dat de complexiteit van algoritmes zover is toegenomen dat de chip in de auto sneller en meer observaties verricht dan de mens. De nieuwste berichten zijn dat de autobouwers binnen enkele jaren een verzekering bij hun autonome auto's leveren als uitdrukking van hun rotsvaste vertrouwen in de techniek.

Het werd nog spannender toen collega Steinbuch ons liet zien hoe zijn team in Eindhoven meedoet in autonoom spelende voetballers. Het team uit Eindhoven doet mee met de wereldtop van robots. Soms is Eindhoven aan de winnende hand, soms doet een ander autonoom team het beter. Tijdens de laatste wedstrijd op 21 juni jl. werd het Eindhovense team wereldkampioen. Het aansprekende hiervan is dat het gaat om situaties die niet te programmeren zijn, terwijl de combinatie van algoritmen en sensoren in staat is elke nieuwe situatie onder controle te krijgen en te houden.

Adembenemend was de wandeling van een robot door ruw terrein. In de robot zitten zoveel sensoren die constant meten, feedback geven en dusdanig herpositioneren dat de machine feilloos tussen bomen doorloopt. De machine draait 'zijn' hand niet om voor een kuil in het terrein. Even zag je een wankelende beweging, maar al snel volgde herstabilisatie en liep de robot vrolijk verder. Dezelfde robot kan ook pakken sjouwen in een magazijn en zichzelf weer overeind helpen als iemand zo brutaal is om hem om te gooien. We zijn ook zo'n robot tegengekomen in het nieuws. Deze was in staat om een salto te maken.

Een ander snuffje techniek voltrekt zich in de operatiekamers van ziekenhuizen. Terwijl een hersenoperatie nu nog uren in beslag neemt en gepaard gaat met grote risico's, is de toekomst dat er een afdruk van de hersens wordt gemaakt en dat een geprogrammeerde robot veel sneller en secuurder de operatie voltrekt.

Het is duidelijk dat het in deze informatisering en digitalisering om processen gaat die in grote effecten op de samenleving hebben. Deze effecten zullen groter zijn dan van eerdere technologische revoluties zoals de auto en de televisie. Tegelijk lijkt deze revolutie zich subtieler en meer ongemerkt te voltrekken. Omdat deze ontwikkelingen het mensbeeld raken, kunnen wij er ook in de theologische bezinning niet omheen.

De robot-arts

Wat is de toekomst als we ons realiseren dat de rekenkracht van chips elke achttien maanden verdubbelt? Deze processen verlopen exponentieel en dat betekent dat er een enorm potentieel aan toekomstige mogelijkheden is. Als dit proces zich doorzet, kopen we over twintig jaar voor duizend dollar net zoveel rekenkracht als alle mensen op de hele wereld bij elkaar aan rekenkracht kunnen opbrengen.

Ik stel me zo voor dat de toekomstige arts ook een robot is. De robot stelt diagnostische vragen aan de patiënt, zoals elke arts nu ook werkt. Via ja en nee in een uitgebreid stroomschema komt de robot uit waar hij wezen wil. Op tal van momenten zijn checks ingebouwd en moet de robot zich hernemen, maar uiteindelijk komt er een goede diagnose uitrollen.

Uiteraard hebben wij nog onze aarzelingen. Zijn er geen intuïties bij de huidige artsen die een robot nooit kan vervangen? Als de robot in staat is om affectieve woorden te herkennen en intonatie te horen, zijn we alweer een stap verder. De robot is uiteraard ook in staat om affectie naar de patiënt te tonen, omdat de huidige generatie robots niet alleen in staat is om dingen beet te pakken en te communiceren, maar de robot kan ook de ogen richten, de wenkbrauwen optrekken en zelfs de intonatie aanpassen. Bovendien zijn deze robots uiteraard zelflerend.

Juist dit laatste biedt geweldige perspectieven. Iedere arts is persoonlijk bezig om zijn levenlang via 'trial and error' inzichten te verkrijgen. We mensen zijn echter zo gebrekkig dat ieder deze levenservaring opnieuw moet opdoen. In de digitale wereld verandert dit. De levenslange ervaring van een robotarts kan eenvoudig worden gekopieerd naar alle robots wereldwijd. Deze versie robots is dan veel kundiger en socialer dan de meest kundige en sociale arts vandaag.

Deze constante update van alle robotartsen betekent ook dat deze digitale artsen op de hoogte zijn van de nieuwste ziektebeelden, de beste diagnose-methoden en het toppunt van de behandelingsmethoden. We kennen vandaag het verschijnsel dat artsen een verkeerde diagnose stellen met soms verschrikkelijke gevolgen. Wat verandert er veel als deze artsen geen vergissingen maken in het aflopen van het stroomschema, nooit met hun verkeerde been uit bed stappen en zeker geen verkeerde bedoelingen hebben. En omdat deze artsen ook mijn volledige ziektegeschiedenis kennen, het genoom van mijn familie en de risico's waar ik in mijn leven aan heb blootgestaan, is hun diagnose veel grondiger.

Wie zou niet de voorkeur geven aan de diagnose door deze nieuwste generatie artsen? Het is bovendien mooi meegenomen dat deze robot het werk van een verpleger erbij doet. De robot is immers in staat om met gevoelige sensoren de arm van de patiënt af te zoeken en een infuus te plaatsen. Sneller en efficiënter is niet mogelijk. Dit zal ongetwijfeld veel goedkoper zijn dan het huidige systeem waarin aparte artsen en aparte verplegers nodig zijn met daartussen een kostbaar communicatiesysteem.

Naar een supermens

Dit is niet het einde. De Joodse professor Yuval Noah Harari, auteur van de wereldwijde bestseller *Sapiens*, opent in zijn *Homo Deus, een kleine geschiedenis van de toekomst* verschillende perspectieven voor ons. Biologisch hebben we als mensheid enorme sprongen gemaakt in de laatste eeuw. Kwamen een eeuw geleden meer mensen door de Spaanse griep om dan in het geweld van de Eerste Wereldoorlog, was een infectie vijftig jaar geleden vaak dodelijk, thans wenkt het perspectief dat zelfs de bedreigingen van aids, ebola en kanker onder controle zijn.

Op dit terrein gaan de ontwikkelingen door. Het herprogrammeren van stamcellen en het selectief verwijderen van senescente zijn middelen om veroudering tegen te gaan. Deze enorme medische ontwikkelingen behoren echter nog tot de oude orde van de *homo sapiens*. Er ligt echter een upgradering van de soort mens in het verschiet. Als nano-robots zich door onze bloedbanen bewegen, kunnen we veel pro-actiever met onze gezondheid omgaan. Er zijn bionische armen in ontwikkeling, zodat een elektronisch hersensignaal een kunstarm laat bewegen. Waarom zouden de signalen van onze hersenen niet direct door computers gebruikt kunnen worden?

Van de robotarts is het maar een kleine gedachtesprong naar een systeem dat mij leiding geeft. Een extern algoritme dat mijn DNA scant, kan mij op maat adviseren over voeding en beweging. Als mijn ademhaling en hartslag ook constant worden gecheckt, geeft dat een grote verbetering. En als mijn persoonlijk elektronisch assistent ook scant welke boeken mijn hartslag doen toenemen, kent dit systeem mij snel beter dan ik mijzelf ken. Het schijnt nu al zo te zijn dat Google aan de hand van de woorden in emails sneller weet dat er griep heerst dan een bureau voor bevolkingsonderzoek en dat Facebook met 300 likes beter in staat is om mijn wensen in te schatten dan mijn eigen man of vrouw. Het vraagt enige gewenning, maar na verloop van tijd ga je al meer beslissingen aan 'kindle' toevertrouwen, tot en met de keuze van je levensgezel.

In de voorgaande alinea schreef ik 'kindle' om de computer aan te duiden. Dit is veelzeggend, omdat het woord 'computer' voor ons niet meer de betekenis heeft 'de persoon die berekent', zoals we spreken over een 'skiër', of een 'schilder', maar onbewust zijn we bewustheid aan de machine toe gaan schrijven en deze als een persoonlijkheid gaan beschouwen. We beschrijven zelfs onze denkprocessen en ervaringen in computertaal, alsof hier de basics van ons bestaan liggen.

En de menselijke geest dan?

Zo komt ook ons bewustzijn in het vizier. Hoe meer we van het brein ontdekken, hoe groter de vragen naar de werking van het menselijk bewustzijn worden. 80 miljard neuronen bewegen in een complex netwerk en zijn de dragers van onze woede en ons verlangen, onze liefde en onze angst. Het gegeven dat onze gevoelens met elektronische signalen te beïnvloeden zijn, roept de vraag op naar het eigene van de mens ten opzichte van de dieren. Is er een wezenlijk verschil tussen het zelfbewustzijn van de mens en het bewustzijn van een dier?

Wat is de meerwaarde van het menselijk zelfbewustzijn, als dat al zou bestaan? Een paard heeft meer bewustzijn dan een T-Ford of Porsche, toch heeft de auto de overhand gekregen over paarden. Ten aanzien van het menselijk bewustzijn geldt dat een complex systeem van algoritmen betere beslissingen neemt dan de mens.

Onze intuïtie zegt dat menselijke intuïtie onvervangbaar is. Inmiddels blijken robots gezichten beter te herkennen dan mensen. Scanners zijn beter in staat om leugens te detecteren dan de beste detectives. Schaakcomputers zijn zo complex dat de menselijke intelligentie er niet meer tegen is

opgewassen. We zouden denken dat kunst bij uitstek is voorbehouden aan de mens, maar dit is ook door de feiten gelogenstraft. Er zijn projecten van kunstmatige intelligentie waarin creatieve muziek wordt gemaakt die mensen weet te ontroeren.

Kortom, we staan voor een upgradering van de menselijke geest. Het zal geen toeval zijn dat het boek van Dick Swaab *Wij zijn ons brein* enige jaren geleden maandenlang in de top tien van de meest verkochte boeken stond. Wie vandaag kijkt naar TED-talks, ziet dat het thema nog springlevend is. Er zijn namelijk tal van toespraken die het menselijke brein betreffen.

Onsterfelijkheid binnen bereik

Een andere denker die zich al veel langer met deze materie heeft bezig gehouden, is de succesvolle zakenman en uitvinder Ray Kurzweil. Al in het jaar 2000 werd er een boek van hem vertaald in het Nederlands onder de titel *Het tijdperk van de levende computers, wanneer computers slimmer worden dan mensen*. Een recentere bestseller van hem is *How to Create a Mind, the Secret of Human Thought revealed*. Hij speelt met de gedachte dat we de inhoud van onze hersenen kunnen scannen en vervangen door elektronische circuits met een grotere capaciteit, snelheid en betrouwbaarheid.

Bovendien is er de mogelijkheid om er een *back-up* van te maken voor het geval er iets met de fysieke persoon gebeurt. Als dit mogelijk is, is het ook mogelijk om meer dan één kloon van de oorspronkelijke persoon te maken. Hier ligt ook de toekomstige onsterfelijkheid. Immers, als de inhoud van mijn brein gekopieerd kan worden, kan het ook weer worden overgezet op een nieuw fysiek onderstel. Kurzweil heeft sterke hoop dat hij dit alles mee zal maken.

Velen nemen Kurzweil niet serieus, Bill Gates denkt daar anders over. Al zou Kurzweil geen gelijk hebben, hij signaleert wel tendensen die niet te ontkennen zijn. Al zou hij maar heel gedeeltelijk gelijk hebben en de gemiddelde mens bereikt een leeftijd van 120 jaar, dan zou dit al een enorme impact hebben op de mens en het geheel van de cultuur.

Onderwijl appelleert deze uitvinder aan diepe menselijke verlangens. Ligt er niet op de bodem van het menselijk verlangen het heimwee naar onsterfelijkheid? Wat kan het nieuwe digitale tijdperk daarin betekenen? De keerzijde van deze ontwikkelingen zou wel eens het einde kunnen betekenen van het humanisme, omdat een homocentrisch wereldbeeld wordt vervangen door een datacentrisch wereldbeeld.

Waar blijft de ziel?

Eén van de meest prangende vragen in deze ontwikkelingen betreft de menselijke identiteit. Deze vraag komt heel indringend op ons af als we ons realiseren dat 25 oktober vorig jaar een robot met de naam 'Sophia' staatsburger werd in Saoedi-Arabië. Het was natuurlijk een uitdagende stunt, maar toch.

De stunt daagt ons uit om na te denken over de vraag: Wie ben ik? Heb ik zelfbewustzijn? Ben ik een ik of ben ik een samenspel van algoritmen? Vanuit het humanisme van de laatste eeuwen hebben we een sterk besef van de mens als individu, de laatste ondeelbare (in-dividere) eenheid. Is er werkelijk een authentiek ik waar ik alleen toegang toe heb? Of zal de toekomst laten zien dat we slechts objecten zijn die worden gebruikt door geavanceerde algoritmische systemen?

Harari en Kurzweil vereenzelvigen het menselijke bewustzijn met de complexe mogelijkheden van neurale netwerken. Er is inderdaad veel overeenkomst en tal van processen in onze brein spelen zich onbewust af. Algoritmen kunnen het menselijk gedrag simuleren en voorbijstreven. Op allerlei manieren kunnen deze algoritmen in verschillende stappen symbolen hanteren en tal

van gedragingen en gevoelens simuleren. Zo kunnen we zeggen dat de schaakcomputer intelligenter is dan de mens, omdat deze betere resultaten geeft.

Toch liggen hier ook belangrijke vragen. Het blijft de vraag of het menselijk brein gereduceerd kan worden tot een complex neurale netwerk. Zijn onze mentale functies volledig een zaak van wiskundige modellen en berekeningen en hebben deze processen een vermogen om het brein te beïnvloeden? Kunnen we uitgaan van de grote vooronderstelling van Kurzweil dat menselijke intelligentie van vergelijkbare orde is met kunstmatige intelligentie?

Naar mijn besef wringt hier de schoen. De slimme schaakcomputer is zich er niet van bewust dat 'hij' aan het schaken is. In die zin is er geen sprake van intelligentie, omdat het hier gaat om gesimuleerde kennis in plaats van om 'artificial intelligence'. De machine dupliceert wel de rekencapaciteit van ons brein, maar dat is geen reden om te denken dat daarmee ons bewustzijn wordt gekopieerd.

Het gaat hier op het scherp van de snede. De robot kan liefde tonen, maar 'hij' heeft niet lief. Het gedrag van de robot kan de kwaliteit van menselijk liefdesgedrag overtreffen, zonder dat er liefde is. Aangezien liefde een aspect van de vrije geest van de mens is, roept het de studie van Guus Labooy *Waar geest is, is vrijheid* uit 2007 in herinnering. Hij betoogde hierin dat de menselijke persoon bestaat uit ziel en lichaam, waarbij de ziel staat voor de vrijheid en het lichaam voor de begrenzingen van ons leven.

Kent de fysieke robot deze vrijheid? Wat blijft er over als een robot ontdaan wordt van alle algoritmen? Niets. Wat blijft er van de menselijke geest over als deze ontdaan wordt van alle algoritmen? De antwoorden zullen hier uiteenlopen. Fysicalisten en monisten zullen eerder concluderen dat de menselijke geest te reduceren valt tot een complex samenstel van algoritmen, terwijl (gematigde) dualisten menen dat de geest meer is dan fysica en eventueel kan bestaan zonder fysieke breincellen. Deze verschillen in benadering zijn ingrijpend. Voor een dualist betekent dit dat bij de robot het gedrag een doel in zichzelf is, terwijl bij de mens het gedrag een expressie is van de diepste persoonlijkheid.

Het is treffend dat hier weer heel oude theologische discussies opkomen, bijvoorbeeld de discussie over de aard en de status van de ziel. Volgens Harari gaf het theïsme de mens een ziel. Met deze benadering kan hij er ook even gemakkelijk weer afstand van nemen. Volgens hem is de ziel een mythe, omdat er geen enkel wetenschappelijk bewijs voor is. Bovendien verzet zijn absolutistisch darwinistische wereldbeeld zich krachtig tegen het begrip van een ziel, omdat daarin geen plaats is voor het immateriële en het transcendente. In dit verband noemt hij Darwins ontdekking ingrijpender dan de ontwikkeling van de relativiteitstheorie of van de kwantummechanica, omdat Darwin een theoretisch kader bood voor een gesloten wereldbeeld.

De vraag naar de ziel roept ook de vraag naar de verhouding ziel en lichaam weer op. Volgens mensen als Kurzweil kan de geest los van het lichaam bestaan. Er kunnen kopieën van worden gemaakt en de inhoud van het brein kan naar een andere machine worden overgebracht. Ook de gedachte dat de zintuiglijke ervaringen door het zenuwstelsel gesimuleerd kunnen worden, duidt op een dualisme waarbij het dualisme van Descartes verbleekt.

Deze ontwikkelingen onderstrepen de relevantie van de theologische vraag naar de ziel. Calvin verzette zich ooit met hand en tand tegen de zielenslaap, Telder stelde deze vragen weer aan de orde in de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt in de jaren '60 van de vorige eeuw en tal van monisten – al dan niet gemotiveerd door het theïstisch evolutionisme – gaan ervan uit dat er met de lichamelijke dood ook geen bewustzijn van de geest meer bestaat, omdat de geest niet zonder de hersencellen kan bestaan.

Artificial intelligence daarentegen heeft een extreem dualistische positie, omdat het reeds in dit leven de menselijke geest losmaakt van het menselijk lichaam. Tegelijkertijd weet het niet van een geest die zonder materiële drager kan bestaan. Het komt mij voor dat de ontwikkelingen in de kunstmatige intelligentie christenen weer huiswerk geven om in te gaan op de vraag naar de menselijke identiteit en de relatie van deze identiteit tot het menselijk lichaam. Sterft onze persoonlijkheid als ons lichaam sterft, en zo ja op welke manier? Welke invloed heeft de dood op onze bewuste gemeenschap met Christus? Kan de gemeenschap met Christus worden onderbroken? En nog dichterbij: Wat betekent de uitdrukking van Augustinus dat ons hart onrustig is totdat het rust vindt in God? Wat te denken van Pascals 'Het hart heeft zijn redenen, die de rede niet kent'? Kan een robot christen zijn of moslim worden?

Het eeuwige leven

Artificial intelligence raakt ook aan talloze andere theologische en ethische vragen. Eén daarvan betreft de tegenhanger van de ziel, namelijk het lichaam. Het is opvallend dat de onsterfelijkheid lonkt, waarbij de kanttekening moet worden gemaakt dat het een onsterfelijkheid is in de orde van het hier en het nu.

Hier maakt het christelijk geloof een groot verschil. Wij geloven immers de opstanding van het lichaam en het leven van de toekomstige eeuw. Deze onsterfelijkheid is niet van de orde van het hier en het nu, maar van een andere en betere orde. Christus' opstanding is hiervoor niet alleen de garantie, maar ook het model. We staan op met hetzelfde lichaam, ook al zal dat lichaam niet hetzelfde zijn.

Het is deze christelijke toekomstverwachting waarom het scharniert. Onthutsend genoeg merkte Harari in zijn boek op dat de moderne wereld niet gelooft in een doel, doch alleen in oorzaken. Het christelijk geloof daarentegen wordt wel geregeerd door een machtig perspectief van de toekomst waarin het heden wordt binnentrokken als doel van deze geschiedenis.

Harari merkt op dat het christendom in deze tijd van artificial intelligence is uitgerangeerd. Ooit was het relevant omdat het de principiële gelijkheid van alle mensen aan de orde kon stellen, maar in de discussie over moderne technieken hobbelt het christendom achteraan en komt het niet verder dan achterhoedegevechten over ethische kwesties. Het is precies andersom. Omdat het christendom zijn tijd ver vooruit is met het begrip van het eeuwige leven is het meer dan ooit relevant als het gesprek over het leven van een andere kwaliteit aan de orde wordt gesteld.

Hier mag het christendom nog een stap verder gaan en belijden dat we niet alleen het leven van de toekomstige eeuw verwachten, maar er door het geloof reeds in delen. Door het geloof delend in de opgestane Christus hebben we de dood reeds achter ons en participeren we in het eeuwigheidsleven (Joh. 5:24). We leven in dit geloof niet alleen naar de onsterfelijkheid toe, maar we ontvangen onsterfelijkheid uit de onsterfelijkheid in Christus. Naar mijn besef prikkelen de ontwikkelingen in de cultuur de christenheid om opnieuw te spelen: 'Ik verwacht de opstanding van de doden, en het leven van de toekomstige eeuw.'

GEESTELIJKE LESSEN VAN KENNETH MACGRAE (10)

Opnieuw luisteren we naar de geestelijke levenswijsheid die Kenneth MacRae (1912-1963) in zijn ambtelijke bediening opdeed, omdat we hierin iets proeven van de Schotse Christocentrische affectieve spiritualiteit:

- Last night I enjoyed great nearness to the Lord, so that my heart was lifted up within me in exuberant joy, and this spirit continued with me more or less all day. What a blessed season I got and how I rejoiced in the light of the Lord's favour! It was like one of the days of the first love come back again.
- I have today sadly experienced the poisonous effect of giving place to the cares of this world. What troubled me were mere petty matters, but their occupancy of my mind for five minutes robbed me entirely of that sweet sense of the nearness of the Lord's presence which I have lately been enjoying
- Got reports today from Lewis as to the state of spiritual life in the congregations of Stornoway and Carloway which were very encouraging. Things there are promising and hopeful. This is in marked contrast to the state of matters when I was last in Lewis and when I found the ministers mourning over the frivolity and decadence of the young people. The conviction is growing upon me that we are upon the eve of a wide-spread revival and that I shall see it in my own congregation.
- I feel the need of being more systematic in prayer, both in public and private. and to this end contemplate drafting out a scheme which will ensure more definiteness to my prayers and give to every desirable thing its due place in my intercedings.

Tot slot

Er ligt weer een academisch jaar voor ons. Zeven nieuwe studenten mochten een begin met de studie maken. In de wereldgeschiedenis ligt er een onzekere toekomst voor ons. We kunnen het gevoel hebben dat allerlei ontwikkelingen naar een climax gaan. Dat gevoel is geheel in lijn met het boek Openbaring. Des te meer dringt de wereldwijde verkondiging van het evangelie. We bidden de Heere van de oogst dat Hij arbeiders in Zijn wijngaard uitstoot, want de oogst (die er al is), is groot. Als arbeider in de wijngaard dienen wij een zuiver geluid te geven en met wijsheid in iedere context het evangelie te verkondigen. Bovenal is de HEERE het waard dat wij zo lang mogelijk naar Zijn stem luisteren en verlangen Hem zo zuiver mogelijk te kennen. Het is onze hoop en bede dat de theologiestudie daar een klein schakeltje in mag zijn.

jullie W. van Vlastuin